

Sygn. akt II CSK 162/05

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 marca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

SSN Kazimierz Zawada

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa S. i R. małżonków T.
przeciwko "W." Spółce Akcyjnej poprzednio Kombinat "W." Spółka Akcyjna
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 23 marca 2006 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 30 czerwca 2005 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 9 lutego 2005 r., mającym charakter wyroku wstępnego i częściowego, oddalił powództwo S. i R. małżonków T. wniesione przeciwko Kombinatowi „W.” S.A. o nakazanie stronie pozwanej dokonania wykupu działek położonych w T. oraz uznał za uzasadnione, co do zasady, roszczenie odszkodowawcze powodów.

Sąd ten ustalił, że powodowie są właścicielami kilku działek położonych w W. i T. W planach zagospodarowania przestrzennego obejmujących wieś W., sporządzonych w 1979 r. i 1990 r., zostały zawarte zapisy zakazujące budowy na terenie wsi nowych zagród i dopuszczające jedynie roboty budowlane o charakterze zabezpieczającym. W 1990 r. w miejscowościach T. i W. został utworzony obszar górniczy. W związku z jego utworzeniem przewidziano likwidację 32 budynków mieszkalnych i 48 budynków gospodarczych, a granicę terenu górniczego poza tymi budynkami ustalono pod kątem ochrony zabudowań przed skutkami oddziaływania eksploatacji górniczej. Strona pozwana otrzymała prawo do obszaru i terenu górniczego pod warunkiem wykupienia do końca 1990 r. 9 gospodarstw w W., a do końca 1995 r. pozostałych gospodarstw położonych w granicach obszaru górniczego oraz poczynienia starań o sfinansowanie wykupu dalszych zabudowań wsi w latach późniejszych. Od początku 1993 r. strona pozwana podjęła starania o zmianę granic obszaru górniczego w taki sposób, by wyłączyć z niego zabudowania wsi W., w tym budynki powodów. Decyzję w tym zakresie uzyskała dopiero w czerwcu 1998 r. W planie ochrony terenów górniczych gospodarstwo powodów zostało umieszczone na liście obejmującej dokonanie wykupu w 1993 r. Powodowie od 1990 r. rozpoczęli zakupy materiałów budowlanych na nowe budynki siedliska, dokonali zamiany działek oraz kupili projekty budynków. Strona pozwana do końca 1995 r. nie zrealizowała harmonogramu wykupu gospodarstw w Wydrzynowie, porzeczając na wykupie 9 gospodarstw, które znajdowały się w zasięgu wpływów robót strzałowych. W ocenie Sądu I instancji roszczenie odszkodowawcze było co do zasady usprawiedliwione. Utworzenie programu ochrony terenów górniczych było wynikiem

swoistego porozumienia zawartego pomiędzy stroną pozwaną, organami administracji państwowej i mieszkańcami wsi. Ponieważ strona pozwana nie wywiązała się z przyjętych w tym planie zobowiązań, to powodowi za szkodę z tym związaną przysługuje roszczenie odszkodowawcze na podstawie art. 471 k.c.

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu apelacji strony pozwanej od części wyroku uwzględniającego powództwo oddalił ją wyrokiem z dnia 30 czerwca 2005 r. Sąd drugiej instancji podzielił w całości ustalenia faktyczne i ocenę co do podstawy prawnej powództwa dokonaną przez Sąd Okręgowy w S. Sąd Apelacyjny podkreślił, że art. 471 k.c. sankcjonuje niewykonanie zobowiązania niezależnie od źródła z jakiego ono powstało. Realizacja sporządzonego przez stronę pozwaną i przyjętego programu ochrony terenu górniczego była warunkiem prowadzenia działalności przez to przedsiębiorstwo. Przewidzianemu w tym programie, sporządzonym na podstawie przepisów dekretu prawo górnicze, uprawnieniu powodów do wykupu ich gospodarstwa odpowiada zobowiązanie strony powodowej do realizacji tego wykupu. Zaniechanie podjęcia działań w tym zakresie przez stronę pozwaną stanowiło nienależyte wykonanie zobowiązania i uzasadniało jej odpowiedzialność odszkodowawczą na podstawie art. 471 k.c.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego strona pozwana wniosła skargę kasacyjną opartą o obie podstawy określone w art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach podstawy naruszenia prawa materialnego zarzuciła obrazę art. 7 Konstytucji oraz art. 23, 50, 51, 52, 53 i 54 dekretu z dnia 6 maja 1953 r. Prawo górnicze, a w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania mającego istotny wpływ na wynik sprawy obrazę art. 233 i 328 k.p.c. W oparciu o te zarzuty wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznając w pierwszej kolejności zarzuty dotyczące naruszenia przepisów postępowania Sąd Najwyższy miał na uwadze, że zgodnie z brzmieniem art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty odnoszące się do ustalenia faktów lub oceny dowodów. Z tego względu zawarty w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. poprzez zaniechanie wszechstronnej oceny

zebranego w sprawie materiału dowodowego nie mógł być uwzględniony przy jej rozpoznawaniu. Bezzasadny był zaś zarzut naruszenia art. 328 k.p.c. poprzez zarzucane przez skarżącego nie wyjaśnienie podstawy prawnej zaskarżonego wyroku. Sąd drugiej instancji wskazał bowiem w uzasadnieniu, że podziela w całości argumentację Sądu I instancji, która legła u podstaw rozstrzygnięcia tego Sądu. Ocena ta oznacza, że Sąd Apelacyjny uznał, podobnie jak Sąd niższej instancji, że odpowiedzialność strony pozwanej jest oparta o treść art. 471 k.c. Sąd drugiej instancji wskazał zatem na podstawę prawną swojego rozstrzygnięcia.

Ocena skargi kasacyjnej w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego nakazywała natomiast jej uwzględnienie, choć nie wszystkie zawarte w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego były uzasadnione.

Nie można podzielić oceny skarżącego, że uwzględniając powództwo o zasądzenie odszkodowania Sąd naruszył art. 7 Konstytucji, który przewiduje, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Sądy powszechne są uprawnione do rozstrzygania sporów dotyczących odpowiedzialności odszkodowawczej zakładów górniczych, a dla dochodzonego roszczenia Sąd zastosował obowiązujący przepis prawa materialnego. Wbrew ocenie skarżącego wyrok uwzględniający w tej sytuacji powództwo nie oznacza wyjścia poza granice prawa, wyznaczające kompetencje Sądu, lecz nakazuje dokonanie oceny, czy zaskarżony wyrok tego prawa nie narusza. Dokonując oceny, czy Sąd Apelacyjny naruszył powołane w skardze kasacyjnej przepisy prawa materialnego poprzez ich błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie należało uwzględnić, że w ocenie tego Sądu przepisy dekretu z dnia 6 maja 1953 r. – Prawo górnicze stanowiły podstawę do powstania po stronie pozwanego zakładu górniczego zobowiązania do dokonania wykupu nieruchomości powodów położonej na terenie utworzonego dla strony pozwanej obszaru górniczego, a jego niewykonanie spowodowało powstanie roszczenia odszkodowawczego powodów. Powyższa ocena nie może być uznana za usprawiedliwioną. Przepisy Prawa górniczego nie zawierają regulacji szczególnej odnoszącej się do zmiany stosunków własnościowych nieruchomości położonych na terenie obszarów górniczych. Zatem ocena, czy doszło do powstania zobowiązania zakładu górniczego w zakresie nabycia własności określonych gruntów nie mogła się

opierać o analizę przepisów prawa górniczego z 1953 r., a powołane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przepisy dotyczące utworzenia obszaru górniczego, bądź jego ochrony, nie mogły stanowić podstawy powstania zobowiązania do przeniesienia własności nieruchomości powodów. Stosownie do brzmienia art. 50 Prawa górniczego tereny górnicze podlegają ochronie zgodnie z przepisami tego aktu prawnego oraz uwzględnieniem przepisów szczególnych regulujących ochronę środowiska i ochronę obiektów specjalnych. Ochrona terenów górniczych przewidziana przez prawo górnicze polega na zapobieganiu powstawania szkód w środowisku, w obiektach i urządzeniach położonych na tych terenach, naprawianiu szkód górniczych i rekultywacji terenów górniczych. W tych granicach ochrona terenów górniczych została określona bliżej w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 czerwca 1978 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony terenów górniczych (Dz.U. Nr 15, poz. 64). Obowiązek ochrony terenu górniczego nałożony na przedsiębiorstwa górnicze przez treść art. 51 prawa górniczego dotyczy realizacji zasad wynikających z art. 50 prawa górniczego. Z kolei art. 52 prawa górniczego wymagał, aby przedsiębiorstwo górnicze sporządzało program ochrony terenu górniczego, podlegający uzgodnieniu z właściwym terenowym organem administracji państwowej stopnia wojewódzkiego i z właściwym okręgowym urzędem górnictwem. Program ten, zgodnie z treścią 52 prawa górniczego stanowił podstawę działalności przedsiębiorstwa górniczego w sprawach wymienionych w art. 50 i 51. Treść art. 52 prawa górniczego i wydane w oparciu o delegację zawartą w tym przepisie zarządzenia Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego z dnia 3 maja 1978 r. w sprawie zasad sporządzania i trybu zatwierdzania oraz zmian programu ochrony terenów górniczych (M.P. Nr 17, poz. 60) nie daje podstaw dla przyjęcia, że program ochrony terenu górniczego, po jego właściwym uzgodnieniu, miałby stanowić umowę łączącą przedsiębiorstwo górnicze z organami administracji państwowej i właścicielami nieruchomości na które oddziałuje ruch przedsiębiorstwa górniczego.

Z kolei przepisy dekretu z dnia 6 maja 1953 r. Prawo górnicze dotyczące utworzenia obszaru górniczego (art. 22-24) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie obszarów górniczych (Dz.U. Nr 11, poz. 75) oprócz trybu utworzenia obszaru górniczego regulują w istocie także określenie

jego granic, z uwzględnieniem wymogów prawidłowej ochrony powierzchni i środowiska naturalnego oraz rekultywacji terenów górniczych, a także uzasadnionych interesów społecznych i gospodarczych użytkowników terenów, które zostały objęte obszarem górniczym. Zatem także te przepisy, jak już wcześniej podniesiono nie mogły stanowić podstawy powstania zobowiązania strony pozwanej do nabycia na własność nieruchomości powodów. W konsekwencji ocena, że strona pozwana nie wykonała ciążącego na niej w tym zakresie zobowiązania i powinna naprawić wynikłą stąd szkodę na podstawie art. 471 k.c. była wadliwa. Przemawiało to za uwzględnieniem skargi kasacyjnej w oparciu o treść art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Uwzględniając roszczenie odszkodowawcze w oparciu o założenie, że powstało zobowiązanie nakładające na stronę pozwaną obowiązek wykupienia nieruchomości powodów z uwagi na treść przepisów prawa górniczego Sąd Apelacyjny pominął ocenę, czy tego rodzaju zobowiązanie powstało ewentualnie z innych powodów. Kwestia ta może być zaś przedmiotem innego toczącego się postępowania sądowego. Sąd Okręgowy stwierdził bowiem istnienie zawisłości sporu dotyczącego nakazania stronie pozwanej nabycia nieruchomości powodów. Na powyższe należy zwrócić uwagę przy ponownym rozpoznaniu sprawy.